

Een vliegende toekomst

De Nederlandse postduivensport als bedreigd immaterieel cultureel erfgoed

Nisse Visser

0989169

n.e.visser1@students.uu.nl

31 januari 2025

Universiteit Utrecht

Immaterieel erfgoed in een veranderende wereld

Dr. Renée Vulto

2985 woorden

Inleiding

De duif en de mens kennen een lange geschiedenis samen. Voor het begin van onze jaartelling was de duif al op verschillende plekken in de wereld gedomesticeerd.¹ Het dier heeft door de jaren heen verschillende functies in het leven van mensen vervuld. In het begin werd de duif voornamelijk voor consumptie gehouden. Al snel werd ook ontdekt dat de duif afgericht kon worden zodat het als communicatiemiddel kon worden gebruikt. Door de Romeinen kwam de gedomesticeerde duif ook in Europa terecht.² De duif werd veel ingezet tijdens veldslagen voor het uitwisselen van militaire informatie, maar ook voor spionagedoeleinden.³ Aan het begin van de negentiende eeuw zijn de eerste wedstrijdvluchten met duiven georganiseerd in België. Dit begon in grote industriesteden zoals Antwerpen, Luik en Gent. Hier werden de eerste wedstrijdvluchten georganiseerd en gevlogen door de gegoede stedelijke burgerij.⁴ Deze duiven zijn niet te vergelijken met de duiven uit het verleden. Door verschillende kruisingen is de zogenaamde ‘Belgische reisduif’ gefokt. Dit markeerde het begin van de ontwikkeling van de postduivensport zoals we die vandaag de dag kennen. Vanuit België verspreidde deze sport naar andere landen in Europa waaronder Noord-Frankrijk, Nederland, Duitsland en Engeland.⁵ Rond 1900 zorgden verdere kruisingen ervoor dat de kwaliteit van de ‘Belgische reisduif’ nog verder verbeterde. Sindsdien is de duivensport zich gaan verspreiden over de hele wereld.⁶

De duivensport wordt al meer dan honderd jaar beoefend in ons land. De duiven worden door de duivenmelker getraind om mee te doen aan zowel lokale, regionale als nationale vluchten. De eigenaar van de duif die met de hoogste gemiddelde snelheid weer thuiskomt bij zijn hok, wint de eerste prijs. In Nederland hielden zich met name arbeiders in volksbuurten bezig met de sport. Tegenwoordig wordt de hobby beoefend in alle lagen van de bevolking. De postduivensport staat sinds 2017 op de lijst van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN).⁷ Een van de redenen hiervoor is dat dit Nederlands erfgoed met uitsterven wordt bedreigd. De afgelopen jaren is het aantal duivenmelkers sterk gedaald. Net

¹ Thomas Verbeke, ‘De oorsprong van de moderne duivensport’, *Van Mensen en Dingen: tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen* 1 (2003) 1, 5-38, aldaar 6.

² Ibidem, 6-7.

³ Matthieu Baijer, ‘Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed: het houden van postduiven’, *Schoutambt en Heerlijkheid* 1 (2023), 1-10 aldaar 3-5.

⁴ Verbeke, ‘De oorsprong van de moderne duivensport’, 16-18.

⁵ Baijer, ‘Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed’, 3.

⁶ Baijer, ‘Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed’, 6.

⁷ Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, geraadpleegd op 18-12-24, via: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/postduivensport>.

na de Tweede Wereldoorlog waren er meer dan 100.000 Nederlanders die deze hobby actief beoefenden. In 2000 was dit aantal al gedaald naar 60.000 en in 2022 naar 13.500.⁸

Er is weinig wetenschappelijke literatuur geschreven over de Nederlandse duivensport. Veel boeken die informatie bieden over de sport zijn handboeken voor duivenmelkers. Een voorbeeld is het boek van Johan Stam waarin verschillende duivensportgerelateerde onderwerpen aan bod komen zoals de anatomie van de duif, geschikte voeding, duivenziektes, de vliegkunst, het vervoer en het duivenhok.⁹ Een ander gelijksoortig boek is dat van Jan Aerts, waarin hij uitvoerig beschrijft hoe je als duivenliefhebber succes kunt hebben in de duivensport.¹⁰ Er zijn ook enkele artikelen te vinden over de duivensport, maar deze zijn vaak gedateerd of gaan over de Belgische duivensport.¹¹ Andere literatuur is vaak geschreven vanuit het oogpunt van dierenartsen en focust op de algehele biologie en verzorging van de duif.

Ondanks de schaarste in de literatuur is dit onderwerp relevant om te onderzoeken, omdat het verband houdt met een aantal vraagstukken binnen het erfgoedveld. Allereerst betreft dit de vraag hoe binnen het erfgoedveld moet worden omgegaan met immaterieel erfgoed dat met uitsterven wordt bedreigd. Moet je het erfgoed willen conserveren in de vorm waarin het nu bestaat? Of is het juist beter om erfgoed mee te laten veranderen met de tijd en kun je je beter afvragen of het überhaupt nodig is om iets wat toch al dreigt uit te sterven nog proberen te redden? Jorijn Neyrinck schrijft hierover in haar artikel.¹² Ze heeft kritiek op de UNESCO-conventie van 2003. De focus ligt volgens haar te veel op culturele afbakening en bescherming van immaterieel erfgoed, waardoor er juist verstarring plaatsvindt. In plaats hiervan zou immaterieel erfgoed moeten worden gezien als dynamische, levende cultuur die zich kan aanpassen aan veranderende contexten.¹³ Ook Barbara Kirshenblatt-Gimblett legt in haar artikel de nadruk op het van nature veranderlijke karakter van cultuur en stelt kritische vragen over de noodzaak om uitstervend erfgoed te behouden.¹⁴ Ze pleit voor ondersteuning van de beoefenaars van levend erfgoed, zodat zij dit actief kunnen blijven uitoefenen en zo

⁸ Baijer, 'Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed', 1.

⁹ Johan W.E. Stam, *Moderne inzichten in de duivensport* (Zutphen 1976).

¹⁰ Jan Aerts, *Vlucht naar de top: naar succes in duivensport* (3^e druk; Deventer 1975).

¹¹ G. Kalsbeek, 'Uit de geschiedenis van de duif', *Album der natuur* 54 (1905) 1, 302–318; Thomas Verbeke, 'De oorsprong van de moderne duivensport', *Van Mensen en Dingen: tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen* 1:1 (2003), 5-38.

¹² Jorijn Neyrinck, 'Van onvoltooid verleden naar onvoltooid toekomstige tijden: omgaan met immaterieel cultureel erfgoed en diversiteit in een wereld van verandering' *Volkskunde* 116 (2015), 283–310.

¹³ Neyrinck, 'Van onvoltooid verleden naar onvoltooid toekomstige tijden', 309.

¹⁴ Barbara Kirshenblatt-Gimblett, 'Intangible Heritage as Metacultural Production' *Museum International* 56 (2004) 1:2, 52–65, aldaar 58.

nodig hervormen. Je kunt volgens haar dergelijke culturele manifestaties niet als iets statisch conserveren.¹⁵

Een andere kwestie is die van het gebruik van het concept ‘gemeenschap’. Stefan Berger, Bella Dicks en Marion Fontaine leggen in hun artikel de nadruk op het kritisch gebruiken van deze term. De term kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd in verschillende sociale contexten. Ze waarschuwen voor het uitsluiten van diverse ervaringen, omdat het concept vaak een idee van homogeniteit opwekt.¹⁶ Ook Neyrinck vindt ‘gemeenschap’ een problematisch concept. Zij pleit voor het concept van *communities of practice* ofwel praktijkgemeenschappen. Dit concept benadrukt veel meer de diversiteit van immaterieel erfgoed.¹⁷ *Communities of practice* is een idee van Etienne Wenger dat ingaat op hoe een groep mensen kennis met elkaar deelt door een bepaalde praktijk uit te voeren. Binnen deze praktijkgemeenschappen leer je en verwerf je kennis. Praktijkgemeenschappen spelen een rol in identiteitsvorming, omdat je identiteit wordt bepaald door wat je wel en niet kent.¹⁸ Deze ideeën over praktijkgemeenschappen zijn gerelateerd aan de ideeën van Judith Butler over performativiteit. Identiteiten, zoals gender, zijn niet statisch, maar worden gevormd door de dingen die je doet.¹⁹ Christopher Wulf past het concept van performativiteit van Butler toe op immaterieel erfgoed.²⁰ Het menselijk lichaam is als het ware het medium van immaterieel erfgoed. Door immaterieel erfgoed steeds opnieuw uit te voeren en te reproduceren, wordt het doorgegeven aan de volgende generatie.²¹

Vanuit deze theoretische kaders heb ik mijn onderzoeksvraag voor deze paper als volgt opgesteld: ‘Hoe gaat de Nederlandse duivensport als immaterieel erfgoed om met veranderende maatschappelijke en culturele omstandigheden die de continuïteit van de sport bedreigen?’ Om deze vraag te beantwoorden, worden eerst de oorzaken besproken die ertoe bijdragen dat dit erfgoed met uitsterven wordt bedreigd. Vervolgens worden de oplossingen voor deze problematiek besproken. Deze oplossingen worden belicht vanuit zowel het perspectief van de Nederlandse Postduivenhouders Organisatie (NPO) als dat van de

¹⁵ Kirshenblatt-Gimblett, ‘Intangible Heritage as Metacultural Production’, 60.

¹⁶ Stefan Berger, Bella Dicks en Marion Fontaine, ‘Community’: a useful concept in heritage studies?’ *International Journal of Heritage Studies* 26 (2020) 4, 325-351.

¹⁷ Neyrinck, ‘Van onvoltooid verleden naar onvoltooid toekomstige tijden’, 293-294.

¹⁸ Etienne Wenger, ‘Communities of Practice and Social Learning Systems’, *Organization* 7 (2000) 2, 225-246, aldaar 239.

¹⁹ Judith Butler, ‘Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory’ *Theatre Journal* 40 (1988) 4, 519-531, aldaar 519.

²⁰ Christopher Wulf, ‘Performativity and Dynamics of Intangible Cultural Heritage’, in: Christiaan de Beukelaer, Miiikka Pyykkonen en J.P. Singh (red.), *Globalization, Culture, and Development: The UNESCO Convention on Cultural Diversity* (Hampshire 2015), 132-146.

²¹ Ibidem, 136.

duivenmelkers zelf. De NPO is een overkoepelende organisatie opgericht in 1947 en behartigt de belangen van alle duivenmelkers in Nederland.²² Het perspectief van de NPO komt naar voren in het tijdschrift ‘Het spoor der kampioenen’, waarin artikelen staan die ingaan op de plannen van de NPO om de sport toekomstbestendig te maken. Daarnaast worden openbare beleidsplannen van de NPO geraadpleegd, die te vinden zijn op hun website. De bevindingen worden in de conclusie in dialoog gebracht met bredere vraagstukken die spelen binnen de erfgoedwereld.

In dit paper wordt de methode van *Oral History* toegepast. Twee interviews met duivenmelkers zullen als basis dienen. Omdat er nauwelijks wetenschappelijk onderzoek naar de duivensport is gedaan, geven deze interviews een unieke inkijk in deze wereld. Daarnaast helpen ze bij het documenteren van informatie die anders niet zou worden vastgelegd.²³ In het ene interview komt Bob Jansen uit Bergambacht aan het woord. Hij is 76 jaar en is al 65 jaar duivenmelker. Hij is ruim 40 jaar voorzitter geweest van de postduivenvereniging ‘PV De Postduif’ in Lekkerkerk. Hierdoor weet hij veel over het sociale aspect binnen de vereniging, dat een belangrijke rol speelt binnen de sport. Het andere interview is afgenomen met de 47-jarige Bas Verkerk uit Reeuwijk. Hij is, in tegenstelling tot Bob, een professionele duivenmelker. Dit betekent dat hij zijn geld verdient met de verkoop van jongen duiven en daarnaast geen andere baan heeft.²⁴ Hierdoor kunnen de vraagstukken binnen de duivensport worden bekeken vanuit zowel het perspectief van een hobbyliefhebber als een professionele duivenmelker. Wel moet opgemerkt worden dat de duivenmelkers uit de regio Zuid-Holland komen, waardoor in dit paper voornamelijk over deze regio iets kan worden gezegd.

De uitdagingen

Zoals eerder benoemd, is de vergrijzing binnen de verenigingen een van de grootste problemen waar de duivensport tegenaan loopt. Al jarenlang daalt het aantal duivenmelkers gestaag, doordat er weinig nieuwe aanwas is. Daarom ligt de gemiddelde leeftijd van de liefhebbers rond de 61 jaar. Daarnaast is 21% van het totaal aantal leden ouder dan 75 jaar.²⁵ Een afname in leden veroorzaakt logischerwijs ook een afname van het aantal verenigingen.²⁶ Deze verenigingen zijn van belang voor een aantal redenen. Ten eerste spelen ze een

²² Baijer, ‘Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed’, 1.

²³ Alistair Thomson, ‘Oral History’, in: *Bloomsbury History: Theory and Method* (Londen 2020).

²⁴ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

²⁵ Gerard van de Aast, ‘Mijmeringen: duivensport anno 2030 (1)’ *Het spoor der kampioenen* 23 (2024) 12, 25, aldaar 25.

²⁶ Gerard van de Aast, ‘Mijmeringen: duivensport anno 2030 (5)’ *Het spoor der kampioenen* 23 (2024) 12, 34, aldaar 34.

belangrijke rol in het organiseren van wedstrijden. Ze fungeren als inkorvingslokalen, waar duiven worden ingeleverd om mee te gaan naar de lossingsplaats. Duivenmelkers leveren hier ook hun duivenklok in na de vlucht, zodat berekent kan worden wie er heeft gewonnen.²⁷ Ten tweede bieden de verenigingen een plek om sociale contacten te onderhouden en nieuwe te leggen. Door de vergrijzing heeft Bas Verkerk in zijn vereniging in Bodegraven het aantal sociale activiteiten zien afnemen. Zo worden er bijvoorbeeld geen tentoonstellingen meer georganiseerd. De oudere leden staan niet echt open voor andere activiteiten naast de noodzakelijke bezoeken aan de vereniging voor de wedstrijden.²⁸ Ook Bob Jansen merkt dat de sociale kant van de duivensport is veranderd in zijn vereniging in Lekkerkerk. Waar vroeger veel werd gekaart, gebiljart en gedronken, is de sfeer nu rustiger en bedaagder geworden.²⁹

Duivenverenigingen draaien op vrijwilligers. Er moeten bestuursfuncties vervuld worden, en ook de organisatie van wedstrijden wordt gedaan door vrijwilligers. Door het gebrek aan nieuwe leden en de vergrijzing wordt het moeilijker om genoeg vrijwilligers te vinden. Vaak zijn het dezelfde mensen die de taken vervullen. Zo is Bob twee jaar secretaris geweest en ruim veertig jaar lang voorzitter. Hij merkt wel op dat het bij elke sportvereniging lastig is om vrijwilligers voor bestuursfuncties te vinden.³⁰ Ook Bas ziet dit terugkomen in zijn vereniging in Bodegraven, waar vier tot vijf mensen al een aantal jaar eigenlijk alle taken van de vereniging op zich nemen.³¹

Een ander struikelpunt binnen de sport zijn de steeds hogere kosten. Als beginnende duivenmelker moet je behoorlijk wat geld investeren om te kunnen beginnen. Een hok, een duivenklok, ringen, duiven en voer. Daarnaast zijn de vrachtkosten voor het vervoer van de duiven naar de lossingsplaatsen van wedstrijden gestegen. Dit komt mede door de verstrengde dierenwelzijnsregels van de overheid.³² Ook hebben mensen tegenwoordig meer duiven dan vroeger. Als je competitief wilt deelnemen, moet je hierin meegaan.³³ Naast het feit dat de kosten van de duivensport hoger liggen, zien Bob en Bas ook een aantal maatschappelijk veranderingen die ervoor zorgen dat minder mensen duivenmelker worden. De duivensport is anders dan andere hobby's, omdat de verzorging en training van dieren nu eenmaal veel tijd kost. Deze dieren hebben dagelijks verzorging nodig. Zeker tijdens het vliegseizoen ben je er

²⁷ Verbeke, 'De oorsprong van de moderne duivensport', 22-23.

²⁸ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

²⁹ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd).

³⁰ Ibidem.

³¹ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

³² Ibidem.

³³ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd).

meerdere uren per dag aan kwijt.³⁴ Dit maakt het moeilijk om op vakantie te gaan. Vroeger was dit minder een punt, omdat mensen destijds niet veel op vakantie gingen, maar tegenwoordig gaan mensen meerdere keren per jaar weg en voor langere periodes.³⁵

Daarnaast is het aanbod aan entertainment de afgelopen jaren sterk toegenomen. Er zijn nu veel andere dingen waar de jeugd zich mee kan bezighouden.³⁶

Ook zorgen stedenbouwkundige veranderingen ervoor dat het lastiger wordt om aan duiven te beginnen. Duiven worden voornamelijk in hokken in de tuin gehouden. Vroeger was het ook gebruikelijk om een duivenhok op zolder te hebben. Tegenwoordig zijn de tuinen van nieuwbouwwoningen kleiner, waardoor er op veel plekken minder ruimte is om een duivenhok in de tuin te plaatsen.³⁷ Ook zijn er veel buurt- en woningbouwverenigingen die het simpelweg niet toestaan of er veel beperkingen aan stellen. Daarbij komt dat mensen tegenwoordig veel meer duiven hebben dan vroeger, waardoor de hokken ook groter zijn geworden. Hierdoor zijn vooral uit de steden de duivenmelkers verdwenen.³⁸

Een andere verandering in de maatschappij is hoe er tegen het welzijn van dieren wordt aangekeken. De overheid en dierenwelzijnsorganisaties bemoeien zich nu meer dan ooit met de duivensport. De overheid heeft strengere regels opgesteld omtrent het vervoeren, inenten en lossen van de dieren. De vrachtwagens waarin de duiven worden vervoerd, moeten aangepast worden op deze regels. Dit brengt kosten met zich mee. Ook worden er regelmatig controles uitgevoerd door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).³⁹ Daarnaast trekken dierenwelzijnsorganisaties steeds vaker aan de bel wanneer er sprake is van een ‘rampvlucht’, waarbij veel duiven niet bij hun hok terugkomen.

De oplossingen

Het behouden van actieve duivenverenigingen is volgens de NPO een van de belangrijkste punten voor het toekomstbestendig maken van de sport. Actieve verenigingen verzorgen goed georganiseerde wedstrijden, wat zorgt voor het behoud van het spelplezier en de gezelligheid.⁴⁰ Het sociale aspect is hierbij een belangrijk onderdeel. Om verenigingen te ondersteunen bij het werven van nieuwe lokale leden, zal de NPO hen voorzien van

³⁴ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd).

³⁵ Ibidem.

³⁶ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

³⁷ Baijer, ‘Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed’, 7.

³⁸ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd).

³⁹ Gerard van de Aast, ‘Mijmeringen: waarom we het IWB en het Hitteprotocol moeten koesteren’ (versie 22 oktober 2024), <https://www.duivensportbond.nl/herindelings> (29-1-2025).

⁴⁰ Aast, van de, ‘Mijmeringen: duivensport anno 2030 (5)’, 34.

promotiematerialen. Daarnaast wil de NPO helpen in het mogelijk maken van landelijke promotie.⁴¹ Er moeten nieuwe initiatieven worden bedacht om nieuwe mensen te betrekken bij de sport. Dit kan bijvoorbeeld door competities te organiseren waaraan partners, kinderen, schoolklassen en jongeren kunnen deelnemen, door hen te koppelen aan een duivenmelker.⁴²

Om de duivensport zo aantrekkelijk mogelijk te houden, wil de NPO zowel de kosten laag houden als de eerlijkheid van het spel waarborgen. Vanwege de oplopende kosten verwacht de NPO dat er meer combinaties zullen ontstaan. Dit zijn duivenmelkers die een hok delen en onder één naam vliegen, zodat de kosten kunnen worden gedeeld.⁴³ Ook moet er voldaan worden aan de verwachtingen van de overheid en dierenwelzijnsorganisaties. Maatschappelijke acceptatie voor de sport is van groot belang. Goede vervoers- en lossingsreglementen zijn hiervoor cruciaal.⁴⁴ Om dit alles zo effectief mogelijk vorm te geven, moet de duivensport in Nederland worden gereorganiseerd. Er zal een herindeling plaatsvinden van afdelingen. Een afdeling is een regionale indeling van duivenverenigingen. De huidige elf afdelingen zullen in 2026 bij elkaar worden gebracht tot vijf. De NPO verwacht dat het aantal leden hoe dan ook zal blijven dalen, maar dat de duivensport door de herindeling alsnog efficiënt georganiseerd zal kunnen blijven.⁴⁵

Het perspectief van de duivenmelkers op de toekomst van de sport lijkt nuchter. Zowel Bas als Bob denken niet dat er ooit nog groei gaat komen in de duivensport. Beiden gaan ervan uit dat het erfgoed blijft bestaan, maar in een afgeslankte vorm.⁴⁶ Het bekender maken van de duivensport wordt ook door hen aangedragen als mogelijke oplossing. Al zijn ze huiverig om te geloven dat dit echt zal werken, omdat het veel geld zal kosten.⁴⁷ Daarnaast beamen ze beiden dat je niet zomaar duivenmelker wordt. Dit gebeurt bijna altijd, omdat je er in je directe omgeving mee te maken hebt doordat een familielid het doet. Zo zijn zij er ook via hun vader ingerold.⁴⁸ In deze verhalen zie je het idee van praktijkgemeenschappen en performativiteit duidelijk naar voren komen. Beide leerden van hun vader hoe je

⁴¹ Aast, van de, 'Mijmeringen: duivensport anno 2030 (5)', 34.

⁴² Gerard van de Aast, 'Mijmeringen: duivensport anno 2030 (6)', *Het spoor der kampioenen* 23 (2024) 12-37-38, aldaar 37.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Gerard van de Aast, 'Mijmeringen: waarom we het IWB en het Hitteprotocol moeten koesteren' (versie 22 oktober 2024), <https://www.duivensportbond.nl/herindeling> (29-1-2025).

⁴⁵ Gerrit van Eikenhorst, 'Een organisatorisch toekomstperspectief voor de duivensport!' *Het spoor der kampioenen* 23 (2024) 12, 13, aldaar 13.

⁴⁶ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

⁴⁷ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd).

⁴⁸ Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht (transcriptie bijgevoegd); Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

duivenmelker moest worden. Dit past bij het idee van Wulf dat mimetische processen ervoor zorgen dat immaterieel erfgoed wordt doorgegeven van de ene generatie op de anderen.⁴⁹

Daarnaast denken ze, net zoals de NPO, dat er in de toekomst meer combinaties zullen zijn om zo de kosten te delen.⁵⁰ Deze duivenmelkers lijken zich neergelegd te hebben bij het feit dat de duivensport nu eenmaal krimpt. Ze hebben beide geen behoefte om actief de sport te promoten, maar als ze gevraagd worden ergens aan mee te helpen zijn ze daar toe bereid. Bas gaat ervan uit dat er uiteindelijk een harde kern over zal blijven en dat de oudere mensen beetje bij beetje zullen stoppen aankomende jaren. Alleen hun zonen en dochters zullen mogelijk duivenmelker, maar anders denkt hij niet.⁵¹

Conclusie

In de conclusie wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Deze luidt als volgt: ‘Hoe gaat de Nederlandse duivensport als immaterieel erfgoed om met veranderende maatschappelijke en culturele omstandigheden die de continuïteit van de sport bedreigen?’ Daarnaast worden er verbanden gemaakt tussen de duivensport als bedreigd immaterieel erfgoed en gerelateerde bredere vraagstukken die spelen binnen het erfgoedveld.

Eenzijds ligt in de duivensport de nadruk op promotie om nieuwe leden te werven en positieve publiciteit te creëren. Anderzijds wordt geaccepteerd dat de duivensport kleiner wordt en dat dit onvermijdelijk is. De maatschappelijke contexten waarin de duivensport wordt beoefend veranderen. Kleinere tuinen en strengere regels zorgen ervoor dat het moeilijker wordt om duivenhokken te bouwen. Toenemende inmenging van de overheid en dierenwelzijnsorganisaties zorgt ervoor dat regels omtrent het vervoer, de inenting en het loslaten van de duiven aangescherpt en aangepast moeten worden. De jeugd heeft veel meer keuze in vrijetijdsbesteding en gaat vaker op vakantie.

De maatschappij verandert en de duivensport zal mee moeten veranderen om te kunnen blijven bestaan. Daarom vindt er in 2026 een reorganisatie van de sport plaats. Maatschappelijke acceptatie voor de sport moet gewaarborgd worden, waarbij het welzijn van de duiven centraal staat. Door al deze maatregelen zal de sport onvermijdelijk veranderen. Hier komt een beeld naar voren van een dynamisch erfgoed dat inspeelt op veranderende contexten. Dit past bij de visies van Kirshenblatt-Gimblett en Neyrinck die allebei wijzen op

⁴⁹ Wulf, ‘Performativity and Dynamics’, 136.

⁵⁰ Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

⁵¹ Ibidem.

het aanpasbare karakter van cultuur, in plaats van erfgoed overmatig willen beschermen waardoor het juist verstart. Ook blijkt uit de interviews en de manier waarop de duivensport in het algemeen omgaat met de veranderingen, dat de duivensport gebaseerd is op performativiteit en praktijkgemeenschappen. De duivensport past binnen het plaatje van praktijkgemeenschappen zoals Wulf die uitlegt. Wat je bij de duivensport ziet is dat het vaak van generatie op generatie wordt doorgegeven. Mensen zonder achtergrond in de sport starten er nauwelijks mee. Kennis en de daarbij horende identiteit van een duivenmelker worden gemaakt en in stand gehouden door wat mensen delen, doen en zeggen. De identiteit van een duivenmelker wordt gevormd en bevestigd door het herhaaldelijk uitvoeren van de praktijk. Door het 'gewoon' te doen wordt het doorgegeven aan de volgende generatie.

Om afsluitend nog te reflecteren op de vraag van Kirshenblatt-Gimblett of het überhaupt nodig is om met immaterieel erfgoed dat met uitsterven wordt bedreigd te beschermen, kan geconcludeerd worden dat erfgoed zoals de Nederlandse duivensport bescherming verdient. Echter wel op een manier die ruimte laat voor aanpassingen. Het moet op een levensvatbare manier worden beschermd, zodat het zichzelf kan behouden zonder externe ingrepen. Zoals blijkt uit de theorie van praktijkgemeenschappen staan de erfgoedbeoefenaars centraal bij het doorgeven van het erfgoed. Zij moeten voorzien worden van middelen en mogelijkheden waardoor ze hun erfgoed actief kunnen blijven uitdragen en eventueel hervormen.

Bibliografie

Primaire bronnen

Interview met Bob Jansen, afgenomen op 29 december 2024, Bergambacht

(transcriptie bijgevoegd).

Interview met Bas Verkerk, afgenomen op 25 januari 2025, Reeuwijk (transcriptie bijgevoegd).

Tijdschrift 'Het spoor der kampioenen', 19 april 2024, 23^e jaargang, nummer 12, hoofdredacteur Gerrit Knol.

Gerard van de Aast, 'Mijmeringen: waarom we het IWB en het Hitteprotocol moeten koesteren' (versie 22 oktober 2024), <https://www.duivensportbond.nl/herindeling> (29-1-2025).

Secundaire bronnen

Baijer, M., 'Een verdwijnend immaterieel cultureel erfgoed: het houden van postduiven', *Schoutambt en Heerlijkheid* 1 (2023), 1-10.

Berger, S., Bella Dicks en Marion Fontaine, "Community": a useful concept in heritage studies?' *International Journal of Heritage Studies* 26 (2020) 4, 325-351.

Butler, J., 'Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory' *Theatre Journal* 40 (1988) 4, 519-31.

Kalsbeek, G., 'Uit de geschiedenis van de duif', *Album der natuur* 54 (1905) 1, 302-318.

Kirshenblatt-Gimblett, B., 'Intangible Heritage as Metacultural Production' *Museum International* 56 (2004) 1:2, 52-65.

Neyrinck, J., 'Van onvoltooid verleden naar onvoltooide toekomstige tijden: omgaan met immaterieel cultureel erfgoed en diversiteit in een wereld van verandering' *Volkskunde* 116 (2015), 283-310.

Stam, J.W.E., *Moderne inzichten in de Duivensport* (Zutphen 1976).

Thomson, A., 'Oral History', in *Bloomsbury History: Theory and Method*. (Londen 2020).

Verbeke, T., 'De oorsprong van de moderne duivensport', *Van Mensen en Dingen: tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen* 1 (2003) 1, 5-38.

Wenger, E., 'Communities of Practice and Social Learning Systems', *Organization* 7 (2000) 2, 225-246.

Wulf, C., 'Performativity and Dynamics of Intangible Cultural Heritage', in:

Christiaan de Beukelaer, Miikka Pyykkonen en J.P. Singh (red.), *Globalization, Culture, and Development: The UNESCO Convention on Cultural Diversity* (Hampshire 2015), 132-146.

Bijlagen

Interview Bob Jansen, 76 jaar, Bergambacht

Getranscribeerd door [TurboScribe.ai](https://www.turbo.scribe.ai). Daarna nog zelf gecheckt op fouten en op sommige plekken de leesbaarheid verbeterd.

Vindt u het goed dat ik dit gesprek opneem en gebruik voor in mijn paper?

Ja hoor.

Oké, dan mijn eerste vraag is, hoe lang bent u al duivenmelker?

Hoe lang ben ik al duivenmelker? Ik ben in de duiven gekomen omdat mijn vader ook duiven had. Dus als kind vond ik dat wel leuk. En dan praat ik over als kind zeg maar tot een jaar of acht, negen of zo. En toen ben ik er eigenlijk steeds meer mee gaan bemoeien. Wat in de praktijk betekent dat ik zeg maar de eerste tien jaar niet meetel. Dat ik nu 65 jaar in de duiven zit ongeveer.

En verder nog andere familieleden naast uw vader?

Nou, mijn oudste broer heeft zich in die periode dat ik er zijdelings zeg maar naar keek, dus toen ik nog echt klein was, heeft zich er wel mee bemoeid. Maar toen hij getrouwd is, is hij nooit meer aan duiven begonnen.

Oké. En hoe is uw vader er dan bijgekomen? Weet u dat?

Nee, dat weet ik niet precies. Maar in die tijd waren er natuurlijk heel veel mensen die duiven hadden. Een oom van mij, een broer dus van mijn vader, had ook duiven. Een broer van mijn moeder had ook duiven. Dus langs die weg hebben ze elkaar ontmoet. Waarom hij er eigenlijk mee begonnen is, weet ik niet. Maar hij had ze voor de oorlog al. Maar hoe hij echt begonnen is, weet ik niet.

Oké. En waar komt u vandaan? Heeft u altijd hier in Lekkerkerk gewoond?

Nee, nee. In die periode woonde ik in Zutphen toen ik het samen met mijn vader deed. Dat is in het oosten van het land, een heel andere plek. En dat ging ook best goed hoor. Hij is ooit nog een keer... In 1955 of 1956 was hij kampioen van Zutphen.

En wanneer bent u dan hierheen gekomen?

Ik ben toen gaan studeren, toen heb ik een poos geen duiven gehad. Ik heb in Utrecht gewoond, in Den Haag gewoond. En ik ben in 1972 in Lekkerkerk komen wonen. En toen ben ik in 1976... 1977 weer met duiven begonnen. Dus denk ik een dikke tien jaar geen duiven gehad.

En zit u ook bij de duivenvereniging?

Sinds die tijd zit ik ook bij de duivenvereniging in Lekkerkerk.

Ja. En bent u veel actief geweest in die vereniging?

Ik ben aardig actief geweest, want ik ben meer dan 40 jaar voorzitter geweest.

Ja, dat had ik inderdaad al gehoord.

En daarvoor nog twee jaar secretaris, geloof ik. Eigenlijk bijna na een jaar of zo dat ik lid geworden ben, ben ik in het bestuur gekomen. En nu sinds bijna een jaar ben ik eruit.

Ging dat makkelijk, zo in het bestuur komen? Hoe werkte dat?

Ja, ze waren heel blij als er iemand meer dan twee letters achter elkaar kon schrijven zeg ik altijd. Je wordt dan gauw gevraagd, wil jij niet in het bestuur komen? Dat klinkt een beetje lullig en denigrerend, maar zo bedoel ik het niet hoor. Maar zo was het wel.

Maar zijn er dan niet veel andere mensen die dat willen doen?

Nee, ik denk dat je in het algemeen kunt stellen dat, dat geldt niet alleen voor de duivensport, bestuursfuncties bij sportverenigingen zijn altijd moeilijk te bemannen. Er zijn misschien een paar sporten in uitzondering, maar ik zou er niet eens een weten hoor. Het is eigenlijk altijd lastig.

En u zei dat u bestuur... voorzitter bent geweest?

Ja.

En secretaris?

Ja, heel even secretaris, twee jaar. En 44 jaar voorzitter.

En wat voor dingen moet u doen als voorzitter?

Eigenlijk een beetje in de gaten houden dat alles wat er moet gebeuren, gebeurt. En als het goed is, worden de meeste dingen door anderen juist gedaan. Penningmeester voor de centen, secretaris voor het schrijfwerk en andere bestuursleden. Die hier ook hun specifieke duiven gerelateerde taken hebben. Maar ja, ik heb zelf met name altijd bij het maken van de uitslagen veel gedaan. Je doet zelf natuurlijk ook wel operationele dingen. Niet alleen maar een beetje van je moet nu dit en je moet dat. Het is niet de baas spelen. Je doet zelf ook gewoon mee. En het bezoeken van vergaderingen van andere niveaus. Verenigingen zijn samen weer georganiseerd in een samenspel. Daar heb ik ook twintig jaar in het bestuur gezeten. Een aantal van die samenspel is weer een afdeling. Die houden ook allemaal vergaderingen en er moeten ook mensen komen. Daar ging ik ook altijd namens onze vereniging naar toe.

En werden er binnen de vereniging ook evenementen en activiteiten georganiseerd?

Kunt u daar misschien iets over vertellen?

Ja, daar kan ik wel iets over vertellen. Duivensport is natuurlijk in principe het organiseren van wedstrijdvluchten met duiven. Dat zijn er dertig, veertig per jaar. Vroeger waren dat een goede dertig. Tegenwoordig zijn het bijna vijftig. Dat is echt een flinke aantallen. Dat vergt de meeste organisatie. Daaromheen heb je natuurlijk ook altijd nog andere dingen. Je hebt een feestavond. Wat we in Lekkerkerk een jaar of acht gedaan hebben, was een forum organiseren. Waar dan bekende duivenmelkers in het forum kwamen zitten. Dan kwamen er mensen uit de omgeving en die konden aan die mensen dingen vragen. Maar dat liep steeds verder uit de hand, want de laatste keer waren er bijna zeshonderd bezoekers. Dat werd steeds groter en er was dan een soort marktje bij. Dan kwamen er mensen uit Bergen op zoom en uit Zwolle de laatste keer. Dat was ook wel typisch iets wat veel voorbereiding vergt. En wat je in de winter hebt, want dan zijn er geen wedstrijdvluchten, is tentoonstellingen. Dan worden duiven beoordeeld op wat mooie duiven zijn. Het hoeven dan niet per se goeie te zijn, als ze maar mooi zijn. Mooie ronden kop, goeie spieren, mooie vleugel, geen beschadigingen.

Ja.

Meestal heeft het weinig verband met of een duif goed is. Er zijn ook wel keurmeesters die de goeie er tussenuit kunnen halen. Het zijn twee verschillende dingen. Sommige mensen vinden dat ook hartstikke leuk. Er staan daar weer prijzen boven. Wat dat betreft is er eigenlijk altijd wel wat te doen.

Dus er is ook best wel een sociaal aspect. Het is niet zo dat je alleen zelf met je duiven zit thuis.

Het is zeker ook een sociaal aspect. Ik denk misschien wel de helft van de mensen die duiven hebben, hebben die duiven uiteraard ook voor die wedstrijden. Maar die zijn niet super fanatiek voor die wedstrijden. Die ja, natuurlijk wil je winnen. Maar ze doen er lang niet alles voor om te winnen. Maar die hebben duiven voor het sociale aspect. Dat was vroeger nog veel meer denk ik dan tegenwoordig. Gemiddelde duivenliefhebber is denk ik wel wat fanatieker geworden in de loop van de tijden. Vroeger werd er eigenlijk altijd nog gekaart in de duivenvereniging. Er werd behoorlijk gedronken ook. Heel veel duivenverenigingen hadden ook een biljard staan.

En wat u zei, heeft u veel verandering door de jaren heen gezien binnen de duivensport en binnen de vereniging?

Ja, de belangrijkste verandering is denk ik wel de vergrijzing. Toen ik het samen met mijn vader deed, hadden we in Nederland ongeveer 65.000 duivenliefhebbers. En die hadden ook bijna allemaal zelf duiven. Er waren natuurlijk ook af en toe wel een familielid lid van de vereniging. Maar ik denk dat er misschien wel 55.000 mensen echt met een hokje en duiven waren. Tegenwoordig zijn er nog 12.000 leden. Maar in het afgelopen jaar geloof ik dat er nog maar 8.500 verschillende hokjes deel hebben genomen. Dus dat is ook een behoorlijk verschil. En dat komt door een aantal redenen natuurlijk. Om te beginnen de vergrijzing komt aan de onderkant weinig bij. Aan de bovenkant valt het wel af. Mensen worden ouder en overlijden of stoppen voor die tijd omdat ze te veel of te zwaar werk vinden. Dat is een belangrijke reden. Jeugd heeft tegenwoordig veel meer mogelijkheden tot vermaak dan vroeger. Ze kunnen langer op vakantie, ze hebben meer vrije tijd. Al die dingen. Je ziet het met name bij alle sporten en hobby's met dieren. Die gaan het hardste terug. Er zijn ook een hele hoop andere sporten en hobby's die teruglopen. Maar met dieren, want dat is 365 dagen per jaar. En dat is toch gewoon lastig. Je kunt elkaar helpen en her en der. Dat gebeurt ook. Vroeger ging mijn vader drie dagen op vakantie. Naar de Eifel of zo. Maar tegenwoordig gaan we drie weken. En dat is natuurlijk toch ook een reden dat jongeren die al die dingen zien ook zeggen van: ik vind het wel leuk, maar dat heb ik er toch niet voor over. Dat is toch wel een punt. Dat is ook een van de redenen dat ik nou, hoe lang heb ik dat gedaan, nou ruim twintig jaar samen met iemand duiven heb gehad. Want dan kon ik wel op vakantie. Want toen had ik ook kinderen thuis die weg wilden. Dat kon op die manier ook. Daarnaast, ik had een eigen

bedrijf, dus ik had het ook hartstikke druk. En duivensport kost ook gewoon heel veel tijd. Als je het goed wilt doen, dan red je dat niet met een kwartiertje per dag. En in het seizoen al helemaal niet. Dan red je het ook niet met een uur per dag. Dan ben je er gewoon heel veel tijd aan kwijt.

En naast de vergrijzing, denkt u dat er ook nog andere redenen zijn waarom mensen minder...

Nouja die jeugd die ik net zei, die om die reden... Het financiële aspect zou misschien ook nog wel van invloed kunnen zijn. Het is een relatief dure hobby geworden.

Is het duurder geworden dan...

Ja, ja. Ik weet niet of je het helemaal mag vergelijken. Tegenwoordig is het per duif misschien niet zo heel veel duurder. Maar mensen hebben veel meer duiven dan vroeger. En op een of andere manier jaagt dat elkaar ook op. Ik heb er tien, jij hebt er twaalf. Misschien kun je er wel met twaalf vliegen, maar ik met tien. Ik ga er ook twaalf nemen. Zolang het tien en twaalf zijn, zijn die verschillen niet zo groot. Maar tegenwoordig is dat vijftig en tachtig. Ja dus dat. En dan wordt het gewoon een dure hobby. Ik reken het nooit uit wat het mij per jaar kost. Dat kan ik maar beter niet doen. Dan kun je twee keer van luxe uit eten. En ja sommige mensen verkopen heel veel duiven, dus die kunnen het op die manier toch betalen. Er zijn natuurlijk ook heel veel mensen die van een normaal loon of salaris dat moeten betalen. En als je dan niet tot een superkampioen hoort, dan verkoop je ook niks. Of vrijwel niks. Ik bedoel en dan is het gewoon een hele dure hobby. En ik denk dat dat ook een van de redenen is.

En door de vergrijzing merkte je dan ook op de vereniging dat dingen zijn veranderd door de tijd heen?

Ja, vroeger ging het er altijd wel wat, ja wat zal ik zeggen, niet fantieker aan toe. Het was niet fanatieker maar ja. Je zit met een groep van pakweg twintig, dertig mensen van gemiddeld veertig. En nu is dat van gemiddeld zestig. Dus waar over gesproken wordt, is allemaal wat rustiger, wat bedaagder. Letterlijk. En vroeger gebeurde het regelmatig dat ik, of regelmatig maar wel, diverse keren per seizoen dat ik om drie uur in de nacht thuiskwam. Nou, nu als ik om elf uur kom, dan zegt Astrid al van, oh wat ben je laat.

Ja. En voor uzelf, wat betekent zeg maar de duivenvereniging en de sociale contacten, wat betekent dat voor u in uw leven?

Nou, ik vind het altijd gewoon leuk. Het is een heel andere omgeving dan zeker in die tijd dat ik nog werkte. Waar ik normaal in verkeerde, dat was puur zakelijke gebeuren. En ook in doorsnee veel hoogopgeleide mensen. En in de duivenvereniging heb je echt een prachtige doorsnee gewoon van de bevolking. Dat vind ik hartstikke leuk. En dat houdt je ook een beetje met beide benen op de grond. Ik, dat viel mij altijd op, ik heb een poos gegolft toen ik, als je dan in zo'n golf, dan heet het ook geen kantine, maar een restaurant of clubhuis. Als je daar aan de bar staat, dan wordt er over hele andere dingen gepraat. Maar het is ook veel uniformer, veel, kijk het gaat natuurlijk ook gedeeltelijk over golf en dat is hetzelfde bij duiven ook, dat maakt niet zoveel verschil. Maar als het dan niet over de sport zelf gaat, dan is in een duivenvereniging veel leuker dan bij zo'n vereniging. Dat is echt. Het heeft mij altijd erg getrokken, dat je ook een beetje blijft realiseren dat er ook mensen zijn die wel moeite hebben om die duifjes te betalen. Kijk, ik had de mazzel, het was voor mij geen punt, maar er zijn natuurlijk heel veel mensen dat je denkt, nou ik snap wel dat jij er geen 40 wil hebben. Dat wordt gewoon te duur.

Want de mensen die lid zijn bij zo'n vereniging, dat zijn allerlei verschillende...

Ja, dat is van alles en nog wat. Dat, ja, ik bedoel, een loodgieter, een bakker, een bouwvakker, een directeur van een bedrijf, een verkoper, van alles.

En is dat altijd zo geweest binnen de duivensport?

Nou, wat dat betreft is het wel mede ook, denk ik, omdat het duurder is geworden, is het iets meer naar boven opgeschoven. Vroeger was het altijd de paardensport van de arbeider, de duivensport. Toen was het ook een echte arbeidersport. Bijvoorbeeld in Limburg en in Engeland heb je dat ook altijd, heb je dan ook al die mijnwerkersplaatsjes daar had iedereen duiven. Gewoon hok na hok na hok na hok. Nou, en dat is helemaal niet meer. Dus wat dat betreft is, denk ik, de gemiddelde duivenmelker wat meer nog doorsnee van de bevolking dan vroeger. Vroeger was het nog wat meer een arbeidersport.

En wat u zelf ook al zei, steeds minder mensen worden duivenmelker en minder mensen gaan meedoen met de sport. Zeg maar, wordt er überhaupt iets gedaan binnen de sport om dat soort van een beetje te bestrijden? En wat denkt u zelf wat ertegen kan worden gedaan?

Nou, er wordt wel geprobeerd om daar wat aan te doen, maar dat zijn meestal initiatieven die toch heel weinig succes hebben. De Nationale Bond heeft ooit hokjes gemaakt. Dan kon je als

beginner als jeugdige beginner, dus niet als je al 60 was, maar als jeugdige beginner, kon je om zo'n hokje vragen. Dat was geen supergroot hok, maar daar kon je prima mee beginnen met duiven. Zo'n hokje, dat kon je gewoon voor een jaar, geloof ik, of twee jaar, kon je dat krijgen. Om te kijken gewoon of je dat wat vond. Er is nauwelijks gebruik van gemaakt. Dan denk je, nou, dat is nou echt een initiatief. Je neemt een heel belangrijke drijfveer, of een belemmering neem je al weg. Want normaal gesproken, als je moet beginnen met duiven, je wil beginnen met duiven, je hebt het gezien van je buurman of je oom, of weet ik veel, dan moet je een hokje neerzetten. Nou, dat mag al bijna nergens. Dat is al heel lastig.

Hoezo mag dat nergens?

Nou er zijn heel veel buurten- en woningbouwverenigingen waar dat gewoon niet is toegestaan. Of waar er heel erg veel beperkingen aan zitten. Dat is een groot verschil met vroeger. Vroeger was dat... Maar toen waren die hokjes ook kleiner, moet ik er wel bij zeggen. Omdat mensen gewoon minder duiven hadden. Maar dat is echt een echt punt. Toen had iedereen ook... In de steden hadden ze allemaal... Op zolder hadden ze duiven. In al die, in Rotterdam... Ik heb geen idee, maar ik denk misschien wel 2.000 of 3.000 duivenliefhebbers. Nu zijn er misschien nog 30 of 40. Vooral in de steden is het heel erg afgenomen. Amsterdam, Idem dito, Dordrecht. Dat was ook echt zo'n duivennest. Dat was een vereniging die had 225 leden. Die is afgelopen zomer opgeheven. Wegens gebrek.

Jeetje.

Dus dat is... Ja, maar... Er wordt wel wat aan gedaan. Er zou misschien ook nog wel wat meer aan gedaan kunnen worden hoor. Maar we hebben het verleden... zijn we weleens bezig geweest met gaan praten op lagere scholen. Om er wat over te vertellen enzo. Het is toch heel moeilijk om... De meeste mensen die ermee beginnen, die zien het ergens. Die maken het van dichtbij mee. En dan niet een keer of een verhaal of iets erover. Nee. Heel regelmatig, een heel seizoen. Omdat de buurman het heeft. Of een familielid. En dat ze dat zien. Ik denk dat dat van de nieuwe aanwas 90 procent is. Zo niet allemaal. Dat is echt... Van de weinige nieuwe aanwas.

En heeft u zelf misschien nog ideeën over hoe het zeg maar kan worden aangepakt?

Nee ja, proberen wat meer publiciteit. Het is... Kijk... Je hebt het met vissen gezien. Er is tegenwoordig, ik zou niet weten waar hoor, maar er schijnt een programma over vissen te zijn. Dat schijnt wel positief gewerkt te hebben. Maar of dat echt... Maar als je het niet probeert,

weet je zeker dat het niet is. Maar dat zijn natuurlijk gelijk wel weer voor een relatief kleine bond. Ik bedoel 12.000 leden, 8.000 actief als duivenliefhebber. Om een mooie televisieserie te maken ff een televisieprogramma. Drie maanden lang, iedere zondagochtend. Ik noem maar wat. Dat is al bijna niet meer te betalen. Maar aan de andere kant zeg ik. Eigenlijk is dat misschien ook een beetje onzin. Want als ik zie hoeveel geld er in de duivensport omgaat. Dat is alleen maar meer geworden. Dat is ook een heel belangrijk verschil ten opzichte van vroeger. Tegenwoordig... Ik denk dat dat in de jaren 80 was. Halverwege de jaren 80 werd er een duif naar Japan verkocht. Voor meer als 1.000 gulden. Tegenwoordig voor 1.000 euro, dan heb je niks bijzonders meer. Dan gaan duiven dus voor bedragen van tonnen weg. Er is er eentje voor 1,8 miljoen verkocht. Dus eigenlijk van die kant bezien gaat er juist heel veel geld om in de duivensport. En er zitten er twee in Reeuwijk. Die denk ik ieder jaar meer dan een miljoen aan overhouden. Dus ja. Als die zouden zeggen: 10% van wat ik verkoop, dat stoppen we met zijn allen in een pot. En die pot wordt helemaal voor promotie, want dat is ook hun eigen belang in feite. Die pot wordt helemaal voor hun eigen promotie, voor de promotie van de duivensport aangewend. Maar dat gaat ook nooit gebeuren natuurlijk. Ze geven wel een bonnetje voor een jonge duif weg. En dat brengt dan soms ook wel goed geld op hoor. Maar het is toch. Het blijft lastig. Maar vooral ook omdat de mogelijkheden om te beginnen, omdat je in de nieuwbouw moeilijk of helemaal niet een hokje kunt neerzetten. En omdat het zoveel tijdsbeslag met zich meebrengt. En relatief duur is. Al die dingen bij elkaar maken dat ik ook niet denk dat er nog ooit weer groei in zal zitten. Ik denk wel dat het stabiliseert. Het gaat nu nog zeker 10 jaar behoorlijk achteruit. Maar dan schat ik dat het zo rond 5/6.000 liefhebbers... Zal het zich wel stabiliseren. Dan komt er ook weer een evenwichtiger opbouw. En nu is... Ik heb die getallen zo niet paraat. Maar ik geloof dat 40 procent of zo is boven de 65. Misschien nog wel meer hoor. Dan weet je dat het nog een poos af zal nemen. Wat je er ook aan doet. Ze proberen wel wat dingen te regelen. Wat minder vluchten. Wat slimmer nog met de dingen omgaan. Waardoor het iets goedkoper wordt. Dat staat weer tegenover dat voeren wordt weer duurder. Nu gaat de btw weer omhoog in januari. Voeren van 9 naar 21 procent. Wordt toch weer 12 procent duurder. Het is toch een belangrijke kostenpost als je 50 duiven hebt. Laat staan dat je er 150 hebt. Nou er worden ook steeds meer eisen door de overheid gesteld. Er is één ziekte waar je verplicht tegen moet enten ieder jaar. Maar ook ten aanzien van vervoer worden de eisen, terecht hoor, maar hoger. Al die dingen bij elkaar maken ook dat het vervoer weer duurder wordt. Kijk, vroeger gingen er misschien in zo'n duivenauto, ik noem maar wat, 6.500 duiven. En nu mogen er nog maar 4.500 in. Kun je uitrekenen dat het gewoon een derde duurder wordt. Los van het feit dat brandstof en dat soort dingen in auto's ook belangrijk

duurder zijn geworden. Dus al die dingen bij elkaar heb ik niet veel hoop. Dat het nog, nee dat het echt te keren is in de zin van dat we weer groei kunnen bereiken. Maar als het zou stabiliseren op wat het nu is, dan is het gewoon nog te doen. Dan kan het nog wel wat efficiënter georganiseerd worden. Daar wordt ook aan gewerkt. We hebben nu nog elf afdelingen in Nederland. Dat gaat terug naar vijf. Dan kun je ook een aantal dingen weer wat simpeler organiseren. Dan krijg je ook weer bestuursleden, want dat is ook daar een probleem. Dus al die dingen bij elkaar zullen wel een beetje helpen om het verval te keren. Maar het tegen te houden. Maar ik heb niet de illusie dat we ooit nog groeien.

En wat voelt u zelf daarbij? Denkt u daar veel over na van dat het in verval raakt? Of denkt u dat hoort er een beetje bij?

Dat heeft bij mij... daar heb ik een makkelijke smoes voor. Dat is mijn leeftijd. Kijk, mijn tijd zal het wel duren. Maar zo moet je niet redeneren natuurlijk. Maar ik denk dat het wel jammer is. Ik denk dat het voor veel mensen een mooie hobby is. Het is misschien iets te fanatiek geworden en te commercieel. Maar dat geldt voor alle sporten en hobby's. Je kunt het doen vanaf je achtste tot je negentigste. Je kunt het gewoon je hele leven doen eigenlijk. Dat is wel heel belangrijk. Zeker voor mensen die toch relatief vroeg met pensioen gaan tegenwoordig. Het is nog iets opgehoogd. Maar het is nog steeds relatief vroeg vergeleken met vroeger. En die dan eigenlijk allemaal in een gat vallen. En dan is dit een hele mooie hobby om erbij te hebben. Het brengt ook een beetje structuur aan in je leven. Je kunt niet zeggen van ik sla vandaag een dag over met die beesten voeren. Of ik voer ze altijd om zeven uur. Maar vandaag doe ik het maar een keer om tien uur. Ik bedoel daar kun je wel een beetje mee schipperen. Maar dat kun je ook niet te veel doen. Het brengt regelmaat. En dat is ook gewoon goed voor beesten. Tenminste daar ben ik heilig van overtuigd.

Ik denk dat ik ongeveer alles heb gevraagd wat ik wilde weten. Heeft u zelf nog iets wat u kwijt wil in dit gesprek?

Niet specifiek. Ik hoop dat je een niet te moeilijk onderwerp hebt gekozen voor je scriptie.

Het is niet een scriptie gelukkig. Het is een paper.

Het lijkt mij lastig om er een leuk stuk over te schrijven.

Nee, het komt wel goed denk ik.

Interview Bas Verkerk, 47 jaar, Reeuwijk

Getranscribeerd door [TurboScribe.ai](#). Daarna nog zelf gecheckt op fouten en op sommige plekken de leesbaarheid verbeterd.

Als eerst even voor een formele vraag. Geeft u toestemming dat ik dit interview opneem en ook gebruik voor in mijn paper?

Uiteraard.

Even voor de opname kunt u vertellen hoe u heet, hoe oud u bent en waar u vandaan komt?

Ik ben Bas Verkerk. Ik ben 47 jaar oud en ik woon in Reeuwijk.

En als allereerste vraag, hoe bent u duivenmelker geworden?

Ja, via mijn vader. Eigenlijk was mijn opa al duivenmelker, dus de vader van mijn vader. Alleen die is ermee gestopt toen mijn vader te eigenwijs werd. Dus als een zevenjarig ventje, ben ik het hok ingestapt. Dus 40 jaar duivenmelker, maar gewoon via mijn vader erin gerold.

En had u meteen al van jongs af aan meteen interesse?

Nee, dat was puur vanaf mijn zevende. Toen lag mijn moeder in het ziekenhuis en toen waren mijn oom en tante in huis. En mijn vader sliep dan bij mij op de kamer op dat moment. En ja, die ging er vroeg uit voor de duiven, dus ja, ik met mijn vader mee het duivenhok in. En zo is het eigenlijk gebeurd, want eigenlijk voor mijn zevende, ja ik heb wel eens in een fotoboek een foto dat ik met mijn zusje met een schaal met jongen zit. Maar toen kwam ik helemaal, ja, amper in het duivenhok zeg maar.

Oké, en u kende dus al mensen die duivenmelker waren, uw opa en...

Ja, opa en mijn vader, ja.

En verder nog mensen in de familie?

Nee, ook mijn vader kwam best uit een groot gezin, maar al zijn broers en zussen ook geen duiven. Alleen mijn vader was de duivenmelker.

En u bent, ja, er is natuurlijk een verschil in de duivensport qua meer hobby duivenmelkers. En u bent echt professioneel duivenmelker. Hoe is dat zo gegroeid?

Ja, nou, de hobby blijft het wedstrijdgedeelte, zeg maar. Het zakelijk gedeelte is, zeg maar, in de zomer de jongen van de beste duiven te verkopen. Ik heb eerst in de binnendienst van een agrarisch makelaarskantoor gewerkt. Alleen, ja, omdat we goed gingen vliegen, kwam er vraag naar onze duiven. En nou, toen ben ik eerst parttime gaan werken, omdat het niet te combineren was van mensen ontvangen. Ja, als ik aan het werk ben, kon ik die mensen niet ontvangen, dus ik verkocht geen duiven. En op een gegeven moment heb ik dus mijn baan opgezegd. En een paar jaar later zijn we dit dan opgestart, om het echt professioneel te gaan aanpakken.

Ja, en u doet dat alleen?

Ja, het zakelijke gedeelte wel. En de hobby, gewoon het vliegen en de verzorging doe ik met mijn vader. En op zaterdag dan, die komt zo binnenlopen, dat is Sil van Vliet. Die helpt dan op zaterdag met klusjes en even schoonmaken. Dan heeft mijn vader zijn vrije dag zeg maar.

Ah ja, oké. En bij welke vereniging bent u lid?

PV De Snelvlucht, PV Postduivenvereniging, De Snelvlucht in Bodegraven.

Ah ja, oké. En bent u erg actief binnen deze vereniging?

Ja, dat moet ik toch van mezelf zeggen? Ik vind van wel, ja. Want ik denk dat ik overal wel meehelp, zeg maar. Dus of het nou met de computer is, of met inkorven of afslaan. Dus ja, nee, volgens mij mankeert het daar niet aan.

Heeft u ook echt bepaalde functies of rollen vervuld?

Ik zit in het bestuur, maar ik ben geen voorzitter. Ik ben geloof ik tweede secretaris. Maar voor de rest, ja, en de inkorfcommissie dan. En de uitslagen, hoe je het wilt noemen. Dat gaat meer een beetje vanzelf. Eigenlijk sinds de corona is degene die het toen deden, de inkorfploeg. Dat waren ook allemaal ouderen. Toen hebben de jongeren gezegd, dat gaan we niet doen. De jongeren gaan het overnemen. Zodat de ouderen ontzien worden met oog op corona. En die ploeg doet het eigenlijk nog. Dan zijn er maar een man of vier, vijf van de jongere leden binnen de club. Die dan de werkzaamheden doen.

En worden er binnen uw vereniging ook activiteiten of evenementen georganiseerd?

Kunt u daar iets over vertellen?

Nee, eigenlijk nauwelijks nog. Er is wel een paasvlucht of een Moederdagvlucht. Maar voor de rest in de winter tentoonstellingen of iets dergelijks niet.

Goedemorgen

Goedemorgen

(Sil van Vliet loopt naar binnen)

En heeft u verandering gezien in de vereniging? Qua hoeveel mensen er lid zijn. Qua activiteiten die er worden georganiseerd door de jaren heen.

Ja, het is een groot verschil. De gemiddelde leeftijd wordt steeds hoger. De meeste zijn rond de 75, 80. Daarom is er bijvoorbeeld ook geen tentoonstelling meer. Omdat die mensen er eigenlijk niet meer te porren zijn om deel te nemen. Want die moeten natuurlijk al op donderdagavond de duiven brengen. Op vrijdag is er een huldiging en een bingootje of iets dergelijks. En op zaterdag eventueel nog iets. Die liefhebbers, dat was voor die commissie die dat toen deed. Ja, dat was echt trekken om deelnemers te krijgen. Doe maar mee, doe maar mee. En toen hebben ze nog een jaar geprobeerd om vrijdagavond weer de duiven mee te nemen. En dan zitten ze eigenlijk al om tien uur kan ik mijn duiven meenemen. Dus ja, die commissie, dat is voor ons niet leuk. Je doet het voor mensen omdat het leuk is. En dat zie je heel goed in de duivensport, vind ik. En dat zal met Sil misschien ook nog erger zijn. Die is nog jonger. Het verschil tussen de jeugd tot zestig. Ja, dat is de jeugd in de duivensport. En daarboven, die anderen die hebben het allemaal wel een beetje gezien. Die hebben nog duiven omdat ze altijd duiven gehad hebben. Jullie zitten bij van Oudekerk. Die is van binnen natuurlijk heel fanatiek. Dat is een van de hoge uitzonderingen in de wereld. Die is in de tachtig, 84 denk ik zo een beetje. En die is nog fanatiek, maar de meeste van die leeftijd. Doe ik een week niet mee. Dus helemaal de wedstrijd, het gebeuren en het fanatisme is weg. Dan kun je zeggen, misschien zijn dat de echte hobbyisten dan nog. Dat ze iets te doen hebben. Ja, natuurlijk. Maar die hebben het er inderdaad bij. Wat moet je anders, die leeftijdscategorie. Gaan golven of iets dergelijks. Maar als ze natuurlijk hun hele leven duiven hebben, is dat hun verzetje nog.

U bent professioneel duivenmelker. Wat zijn volgens u de belangrijkste verschillen met iemand die het puur als hobby doet?

Ja, echt verschillen in de beleving niet. Alleen er zit meer druk op natuurlijk. Als je met de tweede prijs begint, dan zeg ik ja, hij heeft slecht gespeeld. En kijk, voor een hobbyist. Maar ook Jan Ouwekerk als voorbeeld dan. Ik denk, ook al hoeft je er niet van te leven en het wil minder. Dan ben je toch fanatiek. En dat is eigenlijk toch wel gelijk. Of je nou het bedrijf ernaast hebt of niet. Ik denk dat het fanatisme moet er gewoon zitten. Als ik morgen moet kiezen tussen wedstrijd spelen en niet verkopen. Of alleen verkopen en niet wedstrijd spelen. Dan ga ik dus voor alleen wedstrijd spelen. Dat is dan de kick op zaterdag. Het een hangt samen met het ander.

Ziet u zelf duivensport als een immaterieel erfgoed? Want sinds 2017 staat het natuurlijk op de lijst. Maar ja, hoe denkt u zelf daarover?

Daar heb ik als duivensporter natuurlijk eigenlijk niks mee. Het is leuk dat het bestaat en dat daardoor misschien de duivensport langer kan bestaan. Omdat het folklore is. Dat zou misschien mee kunnen helpen, omdat vanuit dierenbescherming, Partij voor de Dieren en zo. Ja, ik denk dat er in de toekomst nog wel het een en ander gaat komen. Dan kan dit misschien helpen daarbij.

Even kijken. Zijn er problemen en vraagstukken met betrekking tot dat de duivensport met uitsterven wordt bedreigd dat u erg ziet binnen de duivensport?

Ja, ik ben dus bang dat zoiets als Partij voor de Dieren en Dierenbescherming dat die daar toch op een gegeven moment iets meer vragen over gaan stellen. Met name als er dus een rampvlucht is, dan hangen die aan de bel of een ministerie bij de NPO. Ja, wat is dat? We lezen dit of dat. En de helft weg. Dat is zelden. Kijk, je vader en Sil hebben toen allebei die Narbonne meegedaan, denk ik. Twee jaar geleden. En dan loopt de voorzitter van de Belgische Bond. Ja, nee, die duiven zijn wel afgeschreven. Maar in de dagen en de weken daarna kwamen die er beter naar van, dan van Perpignan, denk ik. Toen had je nog zo'n vlucht en toen kwamen de slechte van Narbonne kwamen ze erbij. Van Narbonne kwamen ze de hele week door. Dus kijk, dat is ook van, waar ik het net ook al buiten dit interview over had met je vader. Ja, ze kwakken dan wat op Facebook. En dat wordt gelezen door die mensen. En ik zie dat wel nog als bedreiging. De duivensport op zich zal wel blijven bestaan. In een afgeslankte vorm.

Ja, ja. En voor jou persoonlijk, heeft het daar effect op? Direct?

Nou ja, kijk, als er minder duivenliefhebbers komen, is er minder concurrentie. Minder aantal duiven waar je tegen vliegt. Dus kijk, eigenlijk is het een beetje in duivensport. Je hebt elkaar nodig. De kleintjes, de grote en de grote de kleintjes. Maar ja, als inderdaad niemand meer een hok in zijn tuin mag zetten, dan vervallen de kleintjes. En dan wordt het automatisch een elitesport. En dan misschien komen er meer combinaties ofzo. Zo van hij heeft wel ruimte.

Want wat denkt u zelf dat er misschien kan worden gedaan aan het toekomstbestendig maken van de sport?

Ja, dan moet je daar dus zoveel aandacht aan geven, in positieve zin. Op de televisie off een serie of wat dan ook. Dat mensen daarmee in contact komen. Want het is gewoon... Hoeveel Nederlanders weten wat duivensport inhoudt? Ik denk dus dat het alleen met promotie zou kunnen.

Zodat er dan meer mensen...

Ja, daarmee besmet raken. En dat is nu... Je gaat niet zo iemand zeggen van... Nou, ga eens met duiven beginnen. Nee, je komt. Wat ga je doen. Of op hockey, of op voetbal, of wat dan ook. Nee, ik ga duivensport doen. Nou, dat moet echt via een opa of een buurman ofzo moet dat komen.

Ja, binnen de familie.

En de jeugd heeft natuurlijk zoveel andere dingen. Je bent zelf ook geen duivenmelkster geworden. Ja, bewust niet misschien. Mijn zussen hebben wel eens gezegd... Altijd die k-u-t duiven.

Wat dat betreft is het een binder.

Ja, maar in de huidige tijd is dat natuurlijk niet... Dus dat is inderdaad een grote drempel. Misschien met Sil ook. Met zijn vrienden enzo. Die denken, leuk Sil, je hebt goed gevlogen. Maar er zal er geen een zeggen ik ga een duivenhok neerzetten, of wel?

Nee. Nee. (Sil)

Jij bent? Hoe oud?

25. (Sil)

En jij hebt ook niet dat je met vrienden... Die wel eens komen kijken ofzo? Die geen duiven hebben.

Nou, ze vragen er soms wel eens naar. Of als ik er niet ben. Ik zeg, ik heb de duiven weg. Prijsuitreiking of vlucht. Dan denken ze, nou ja. (Sil)

Ze gaan ook niet mee?

Met de Olympiade. Met de Olympiade. Een weekend was er geweest. Toen waren ze mee op de Olympiade. Maar de rest... Nee. Dat is een uitzondering. (Sil)

Dus niemand die besmet raakt.

Nee, ze hebben niet eens een hond of een kat thuis. Dan ga je niet met duiven beginnen. (Sil)

Ja, het zijn wel een beetje aparte werelden van elkaar.

Ja. Je moet er inderdaad besmet mee raken. Want anders ga je daar niet zomaar mee beginnen. Toen ik nog wel op de basisschool zat, had ik wel een vriendje. Leuk, ja. Toen ging hij dat tegen zijn ouders vertellen. Ja, ik wil ook wel duiven houden. Maar toen zaten die ouders toch niet... Nee. En die gingen ook nog zondag naar de kerk. Ja, ja. Een wedstrijd zondag naar de kerk. Ja, dat was ook al natuurlijk moeilijk. Dus nee, daar kwamen geen duiven. Dus ook de jeugd... En als nu de jeugd moet starten. Een hok, een dure klok en ringen. Nou ja, duiven krijgen ze dan nog wel van clubleden. Dat zal nog wel goedkomen. Maar die investering... Nou, dat is... Die startup is... Ja, een paar duizend euro heb je zo nodig. En natuurlijk, alles wordt duurder. De vrachtkosten en zo. Ja. En als je dan een beetje mee wil doen... Ja, met vijf duiven kom je ook nergens. Ja. Dus dan moet je als jeugdlid ook al dertig, veertig jongen... Ja, pap, je moet even rijden. Want ze moeten al afgericht worden. Want dat zeggen ze. Ja, maar morgen weer.

Ja, precies.

Dus ja... Ik denk dus promotie en ja, mensen moeten wat Sil zegt... Als ze vrienden al geen hond of kat hebben. Je moet al iets met beesten hebben.

Verzorgen.

Die verantwoording moet je al kunnen dragen. Want anders dan wordt het gewoon niks. Ja, dan kan je sierduiven gaan houden of zo. Maar als die niet op tijd verzorgd worden, maar als je natuurlijk wilt presteren. Ja, dan moet er ook nog wel wat voor gelaten worden. Ja.

En ziet u... Hoe ziet u hier uw eigen rol in, zeg maar... Voor de toekomst bestendig maken? Zeg maar, bent u van plan om zelf hier iets mee te doen?

Dat ik in de promotiecommissie...

Ja, iets...

Ik heb wel in het verleden voor jeugddagen in forums en zo gezeten. Alleen, ja. Niet ten nadele van de jeugd. Ook twee jaar geleden nog bij de afdeling. Dan moesten op zich dan de jeugd, maar de meesten zijn gewoon geen jeugdleden. Die zijn lid gemaakt door de vader of moeder voor de jeugdcommissie. Dan denk ik, ja. Ja, is dat jouw duif? Nee, duif van papa. Ja. Ja, dus. Er waren er wel een paar echte hoor. Zo'n jongen daar, daar uit de Zuid-Hollandse eilanden. Dat was wel een fanatiek ventje. Maar er waren er ook bij. Of ze ooit al in een duivenhok geweest waren, zeg maar. Ja, dat is niet eerlijk. Een voorbeeld ook.

Niks ten nadele van Leeuwe en zoon. Maar die zoon, die zal niet als de ouders een weekend weg zijn de duiven verzorgen, zeg maar. Maar hij staat wel op de uitslag. Dus ja.

Is dat met die ladies league niet een beetje hetzelfde?

Precies hetzelfde. Maken ze de vrouw lid en ja. Uitzonderingen daargelaten, maar. Die doen er, die commissie doet er echt veel voor. Ja, die Renate en hoe heet ze. Josien en zo. Ja, die Renate is echt fanatiek. Die ken je ook wel. Dus er zijn wel echte, maar de meeste is het gewoon om weer daar een prijsje weg te pakken. Want het lukt niet in de gewone competitie. Want eigenlijk zo is het. Dus we proberen het bij de jeugd. Ja, en dan krijgt een jeugdlid, in het verleden mooie dvd-spelers en noem maar wat op. IPod, weet ik het allemaal niet. Maar, ja. Dat is leuk, want die geef je aan je zoon of dochter en die denkt: zo heb ik mooi verdiend. Maar, ja. Wat hij verder heeft met de duiven. Helemaal niks. Dus ja, en verder wat ik eraan zou kunnen doen, ja. Kijk, als iemand vragen heeft, kunnen ze me altijd bellen. Maar ja, ik zie mijzelf niet. Ja, in een of andere commissie weer stappen.

Maar u maakt zich dan ook niet superveel zorgen? Of u denkt, het komt wel goed uiteindelijk? Het wordt gewoon wat kleiner en...

Ja, ik geloof niet dat we straks aan 30.000 leden zitten. Dat geloof ik niet. Ik denk dus dat als je het inderdaad reëel bekijkt. Dus dat er een harde kern overblijft. En die dus wel meer competitief met duiven zullen spelen. Ja. Want kijk, ja. Het klinkt heel hard, maar die categorie van 75-80. Ja, die hebben over 5 of 10 jaar geen duiven meer. Dus ja, hun zonen of dochters eventueel, als die ze hebben. Maar anders, anders niet, denk ik.

Ja, ik denk dat dat wel ongeveer alle vragen waren. Heeft u zelf nog iets wat u kwijt wil?

Nee, nee.